

"เขียนทำไม? เขียนอย่างไร?"

วันที่ 19 กันยายน 2550

ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

คณะทำงานสัมมนาและการเผยแพร่
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“เขียนทำไม? เขียนอย่างไร?”

วันที่ 19 กันยายน 2550

ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

คณะทำงานสัมมนาและการเผยแพร่
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำนำ

ด้วยมีความเชื่อมั่นว่าหน้าที่หลักของสถาบันการศึกษาคือการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมส่วนรวม โดยไม่คิดมูลค่า คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงได้จัดตั้ง 'คณะทำงานสัมมนาและเผยแพร่' ขึ้น เพื่อปฏิบัติภารกิจในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์สู่สังคม

ในการนี้ คณะทำงานสัมมนาและเผยแพร่ได้จัดการเสวนาเรื่อง "เขียนทำไม? เขียนอย่างไร?" โดย รศ.ดร.สุวินัย ภรณวลัย รศ.ภราดร ปรีดาศักดิ์ คุณสถณี อาชวานันทกุล และอ.ปกป้อง จันวิทย์ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2550 ณ ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

เอกสารฉบับนี้สรุปความเฉพาะส่วน รศ.ดร.สุวินัย ภรณวลัย จากการเสวนาดังกล่าว คณะทำงานสัมมนาและเผยแพร่ขอขอบคุณหนังสือพิมพ์ open ที่อนุญาตให้นำข่าวการสัมมนามาเสนออีกครั้ง เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและวิชาการ

อนึ่ง ไฟล์เสียงการเสวนา ท่านผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ <http://www.econ.tu.ac.th>

คณะทำงานสัมมนาและเผยแพร่

เมษายน 2551

**รายนามคณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

ผศ.ดร.วัชรวิภา ไตสงวน	ที่ปรึกษาคณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
รศ.ดร.ธาทวี จันทร์โคติกา	ที่ปรึกษาคณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
อ.ปกป้อง จันวิทย์	ผู้อำนวยการคณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
ผศ.ดร.ภูรี สิริสุนทร	คณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
อ.วศิน ศิวสฤษดิ์	คณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
อ.สิทธิกร นิพภยะ	คณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
คุณदारาวรรณ รัชส์สันติสกุล	ผู้ประสานงานคณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่
คุณเบญญาภา วิศาลเจริญยิ่ง	เจ้าหน้าที่คณะกรรมการสัมมนาและเผยแพร่

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
รายนามคณะทำงานสัมมนาและเผยแพร่	(2)
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
สารบัญ	(3)
สรุปการเสวนาเรื่อง “เขียนทำไม? เขียนอย่างไร?”	1
รายชื่อรายงานการสัมมนา	6

เขียนทำไม? เขียนอย่างไร?

สุวินัย ภรณวลัย

เอกภาพขององค์สาม

ผมเริ่มเขียนหนังสือครั้งแรกอายุ 23 ปี ถึงวันนี้ก็เกือบ 30 ปีแล้ว โดยปกติแล้ว สิ่งใดที่เรารัก เราจะอยู่กับมัน และสร้างสรรค์บางสิ่งบางอย่างออกมา ผมรักการเขียน เพราะผมรักการคิด และรักการอ่าน ถ้าถามว่าเขียนทำไม ผมก็ต้องตอบว่าเราอ่านหนังสือทำไม และเราต้องคิดทำไม

จากประสบการณ์กว่าครึ่งศตวรรษของชีวิต ผมบอกได้เลยว่า การคิด การอ่าน และการเขียน ทำให้ 'เราเป็นใคร' คำว่า 'เราเป็นใคร' นี้ในเชิงปรัชญาเป็นคำถามเชิงรากเหง้า เหมือนกับคำถามว่า 'เราเกิดมาทำไม' ซึ่งสร้างคำถามตามมาอีกมากมาย เพราะฉะนั้น การตอบคำถามว่าเราเป็นใคร เราเป็นอะไร เราเป็นอย่างไร ต้องย้อนไปมองความสัมพันธ์ระหว่างการคิด การอ่าน และการเขียน หรือเอกภาพขององค์สาม (trinity)

ถ้าพูดกันแบบสรุปย่อก็คือ เขียนทำไม..การเขียนทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น คิดทำไม...การคิดก็เพื่อให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น อ่านหนังสือทำไม...ก็เพื่อให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น คำตอบของคำถามเหล่านี้จะขมวดนิยามว่าตัวเราเป็นใคร เรามีในภาพอุดมคติของชีวิตอย่างไร การคิด การอ่าน และการเขียน ช่วยให้เราตอบปัญหานี้ได้

การเขียนทำให้การอ่านของเราสมบูรณ์ และทำให้การคิดของเราสมบูรณ์ หลายคนอ่านหนังสือแล้วไม่ชอบเขียนเพราะรู้สึกว่าการอ่านหรือผลงานที่ใช้เขียนเพื่อสรุปสิ่งที่อ่านกลับนานกว่าเวลาที่ใช้อ่านเสียอีก แต่ผมจะบอกว่า การอ่านของคุณจะไม่สมบูรณ์เลยถ้าคุณไม่เขียนออกมา การเขียนทำให้คุณสามารถ master สิ่งที่คุณอ่านได้

นี่เป็นเคล็ดลับของคนที่ได้เดินอยู่บนวิถีแห่งอักษร ถ้าอยากเป็นเทพอักษร ต้องรู้เลยว่าสัจธรรมข้อที่หนึ่ง คือ การเขียนทำให้การอ่านสมบูรณ์ การเขียนทำให้ความคิดสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น เราไม่สามารถมองว่าการเขียน การอ่าน และการคิด อย่างแยกส่วนออกจากกันได้ แต่ต้องมองอย่างบูรณาการ หรืออย่างเป็นองค์รวม

การคิด การอ่าน และการเขียน เป็นคุณสมบัติที่มีเฉพาะมนุษย์เท่านั้น สัตว์อื่นไม่มี เพราะฉะนั้น การพัฒนาความเป็นมนุษย์ต้องพัฒนาการอ่าน การคิด และการเขียน สังคมของเรามีปัญหาเพราะอะไร เพราะคนไทยอ่านหนังสือน้อยมาก ถามว่าในสัปดาห์หนึ่งคุณอ่านหนังสือกี่เล่ม ถ้าตอบไม่ได้ แสดงว่าพัฒนาการด้านความเป็นมนุษย์ของคุณจะช้าแล้ว

การเขียนจะดีได้ก็ต่อเมื่อการเขียนนั้นมีเนื้อหาเพียง 10% ของสิ่งที่อ่าน ถ้าใครเขียนมากกว่า 10% ของการอ่าน คุณภาพของการเขียนจะลดถอยลง เราต้องอ่านหนังสือให้มากเพื่อค้นออกมาจนเหลือแค่ผลึกความคิด หรือผลึกของการอ่าน ไม่ควรเกิน 10% งานเขียนจึงมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ผลงานเขียนที่ปรากฏในบรรณพิภพเป็นเพียงปลายน้ำแข็ง (iceberg) ของปริมาณการอ่านเท่านั้น

แรงบันดาลใจ

ปกติแล้ว เมื่อคนเราเกิดมา ก็จะมีชีวิตทางกายภาพในทันที แต่ชีวิตที่มีจิตสำนึก (conscious life) คือ เริ่มคิดเป็น เริ่มถามไถ่ตัวเองกับโลกใบนี้ มักจะเริ่มตื่นขึ้นตอนอายุประมาณ 12 ขวบ หรือประมาณ ๑.5-๑.6 การอ่านหนังสือก่อนหน้านี้อ่านได้ แต่ conscious ยังไม่เกิด ถ้าจะเข้าใจตัวตนของใคร ก็ต้องถามว่าหนังสือที่เขาเริ่มอ่านตั้งแต่อายุ 13 ปี ได้ขึ้นมาถึงปัจจุบันมีอะไรบ้าง อายุเฉลี่ยของคนไทย ผู้ชายประมาณ 65 ปี ผู้หญิงประมาณ 70 ปี ก็ถือว่าจากอายุ 13 ถึง 65 ปี ในช่วง 50 ปีนี้ คุณอ่านอะไร อ่านมากขนาดไหน

ตัวผมเองเริ่มต้นจากการอ่าน พล นิกร กิมหงวน ต้องเข้าใจว่ายุคนั้นไม่มีวิดีโอ ทีวียังขาวดำ ความสุขอย่างเดียวที่มีคือการอ่านหนังสือ ผมรักการอ่านหนังสือก็เพราะพล นิกร กิมหงวน แต่ว่าช่วงที่ผมอ่านหนังสือมากจริงๆ คือช่วงที่ไปเรียนที่ญี่ปุ่น ประมาณปีที่สอง พอได้เรียนรู้ภาษาหนึ่ง เราก็คะนอง สิ่งที่ทำให้รู้สึกว่าการชีวิตบรรเจิด คือ การได้เข้าไปในร้านหนังสือแล้วเห็นหนังสือเต็มไปหมด บรรยากาศเหมือนหนังเรื่อง Beauty and the Beast ที่นางเอกไปเห็นห้องหนังสือ ร้านหนังสือที่ญี่ปุ่นน่าดึงดูดมาก หนังสือเล่มแรกที่อ่านในตอนนั้นคือหนังสือที่สอนว่าควรอ่านหนังสืออย่างไร

ผมเริ่มมี conscious เรื่องตัวตนในเชิงประวัติศาสตร์ของตัวเองตั้งแต่อายุประมาณ 19-20 ปี หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผมอายุ 19 ปี คิดอยากเป็นนักปฏิวัติ และถ้ามีช่องทาง ก็อยากเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย เมื่อเรารู้ว่าเราต้องการเป็นแบบนี้ เราก็ต้องรับผิดชอบต่อวิถีที่เราเลือก ทำให้เราต้องอ่านหนังสือ

ผมเป็นคนไม่ประนีประนอมในการใช้ชีวิต จะเรียกว่าเป็นคำสาปหรือเป็นคำพรที่มีต่อชีวิตก็ไม่ทราบ เราคิดคล้ายกับมุซาชิ คือ ถ้าไม่เป็นจอมดาบอันดับหนึ่งในแผ่นดิน ก็ขอตายอย่างหมาข้างถนน พอเราสำนึกว่าขอเหยียบบรอยเท้าของตนไว้ในประวัติศาสตร์ ไม่ยอมเป็นแค่กลไกให้แก่ระบบทุนนิยม ไม่อยากเป็นซี่ขาให้นายทุน ไม่อยากถูกผู้มีอำนาจกระทำต่อเราเยี่ยงคนไร้ค่า อย่างน้อยเราขอประกาศว่าเรามีตัวตนอยู่ในโลกใบนี้ ซึ่งการเขียนหนังสือเป็นการประกาศตัวตนบนโลกใบนี้ที่ดีที่สุด เพราะหนังสือทำให้ความคิดของเราได้รับการบันทึกและสืบทอด

ถ้าเรามีเป้าหมาย มีปณิธานชีวิต การอ่านหนังสือก็จะเต็มไปด้วย passion หากคุณไม่มี passion ในการอ่าน คุณก็จะไม่มี passion ในการเขียน และจะไม่มี passion ในการคิด ถ้าถามว่าสุนีย์คืออะไร สุนีย์ก็มีแค่สามสิ่งนี้ ... อ่าน คิด และ เขียน ในชีวิตนี้ ผมมีความสามารถแค่คิด แค่อ่าน แค่เขียน อย่างอื่นไม่มี เราอยู่อย่างเจียมเนื้อเจียมตน ได้แค่คิด แค่อ่าน แค่เขียน

ต่อมา พอเราพ่ายแพ้ในการปฏิวัติ ก็รู้สึกเหมือนกับโลกพังทลายลง แต่ปัญหาคือ เรายังมีลมหายใจอยู่ ถึงหมดหวังแต่ไม่สิ้นหวัง เราไม่ได้อยู่ในสถานการณ์ที่ต้องคว้านทอง เพราะไม่เคยทำผิดมโนธรรม ผมกลายเป็น 'โรนิน' คือเป็นชาмуไรไร้สังกัด ไม่มีใครเป็นนายของผม สมัยก่อนเรามีพรรคคอมมิวนิสต์หรือขบวนการปฏิวัติเป็นนายเรา แต่ตอนนี้ เราไม่ติดค้างใคร ต้องกลับไปหาความเป็นคนของเรา หรือเข้าสู่โลกทางจิตใจหรือโลกด้านใน

ผมไม่สนใจอำนาจ แต่ใฝ่ฝันอยากเป็นนักคิด อยากมีอิทธิพลทางความคิดต่อคนอื่น สมัยที่เราเรียนอยู่ และอยากเป็นนักปฏิวัติ ก็นั่งคิดถึงขนาดว่าถ้าปฏิวัติสำเร็จ จะวางแผนประเทศ ถ้าประเทศเป็นสังคมนิยมจะมีการ design ประเทศอย่างไร เราเลยได้บทเรียนว่าถ้าอยากเป็นนักคิดต้องเริ่มตั้งแต่วัยประมาณ 20 ปี ถึงก่อน 30 ปี เหมือนอยากจะเป็นนักเทนนิสมืออาชีพก็ต้องเริ่มตั้งแต่อายุประมาณ 10 กว่าปี หากเลยจากนี้แล้วถือว่ายากแล้ว อาจจะเป็นนักเขียนได้ แต่จะไม่ใช่นักคิดในความหมายที่เป็นบัณฑิตทางสังคม

Pure Motive, Pure Action

เคล็ดลับในการอ่าน การคิด การเขียน ของผมคือ ต้องเป็น Pure motive, Pure action นั่นคือ ต้องเป็นการกระทำด้วยใจบริสุทธิ์ การอ่านของคุณต้องอ่านด้วยใจบริสุทธิ์ ถ้าอ่านเพราะใกล้สอบ คุณไม่มีทางเป็นนักอ่านที่ดีได้ ถ้าเขียนเพื่อจุนเจือเลี้ยงชีพ ไม่ได้เขียนเพราะอุดมคติ คุณไม่มีทางเป็นนักเขียนที่ดีได้

คุณต้องเขียนเพื่อเขียน หรืออ่านเพื่ออ่าน หรือเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่แท้ แล้วสิ่งที่ดูเหมือน
อ้อมเหล่านี้อาจให้ผลโดยตรง คือ คุณจะสามารสร่างผลสะท้อนต่อคนอ่านได้อย่างยาวนาน ถ้าหากว่าไม่มี
pure action แล้ว ถ้ามีผลสะท้อนก็แค่ชั่วคราวหรือผิวเผิน การอ่าน การคิด การเขียนของคุณต้องไม่ได้ทำเพื่อ
ตัวเอง แต่ทำเพื่อเป้าหมายที่ดีกว่า ถ้าคุณเรียนเพื่อหวังจะได้งานดี เงินเดือนสูง มันจะลดทอนพลังของคุณ

พลังมีความสำคัญ คุณต้องทำให้ตัวเองให้เป็นคนที่มีพลังงานสูงก่อน จึงจะสามารถแปรเปลี่ยน
พลังงานสูงเหล่านี้เป็น pure action ใช้ทำอะไรก็ได้ ถ้าถามว่าทำอย่างไรให้มีพลังงานสูง คำตอบก็คือต้องมี
pure motive คือมีแรงจูงใจที่บริสุทธิ์ก่อน เป็นแรงจูงใจที่อยู่นอกเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว (self-interests)

การเขียนหนังสือเป็นการพิสูจน์หรือการยืนยัน pure power ของเรา ถ้าเรามี pure power เราก็จะเป็น
pure being เพราะฉะนั้น ประเด็นจึงอยู่ที่จะเป็น pure being ได้อย่างไร เริ่มต้นต้องเริ่มถามตัวเองก่อนว่า
ชีวิตของเราให้ความสำคัญกับอะไร หากเป็นเงิน หรืออำนาจ ก็ไม่ต้องพูดถึง pure being pure thought pure
life แล้ว ชีวิตของเรา เราเลือกนิยามได้ เราต้องเป็นคนเลือกเอง ต้องกล้าที่จะยอมรับหรือปฏิเสธ ในแง่
การเขียนเป็นการเผยตัวตน พิสูจน์ตัวตนของการอ่าน ของความเป็นมนุษย์ของตัวเอง

ปรุรงสออย่างสงบ

ถ้าถามว่าแล้วจะเขียนอย่างไร การเปรียบเทียบที่ง่ายที่สุดคือ การเขียนหนังสือคือการปรุงอาหารชั้นดี เราต้อง
เลือกวัตถุดิบ ต้องทุ่มเทเอาใจใส่ ผมจะคิดเมนูก่อนว่าจะทำอะไรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ให้มีรสชาติ
เปลี่ยนไปบ้างในงานเขียนแต่ละชิ้น วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงอาหารต้องหลากหลาย เวลากินอาหาร เราไม่ได้กิน
แค่รส แต่จะเสพด้วยตาด้วย เพราะฉะนั้น เราก็ต้องคำนึงถึงโครงสร้างขององค์ประกอบที่เราใช้

หนังสือแต่ละเล่มประกอบด้วยวาทกรรมหลากหลายมาก วาทกรรมที่ได้รับการยอมรับต้องมีความ
เร้าใจ มีจังหวะจะโคน การเขียนหนังสือเป็นศิลปะ ไม่ใช่แค่ศาสตร์ เราใช้ศาสตร์ในแง่ที่เป็นวัตถุดิบ แต่ตอนเขียน
และนำเสนอออกมาต้องเป็นศิลปะ ไม่เช่นนั้น งานเขียนก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

เมื่อการเขียนเป็นการสร้างสรรค์ หรือเป็นสิ่งที่เรารังสรรค์ขึ้นมา การเขียนก็คือ การให้ความหมายกับ
สรรพสิ่ง การเขียนคือการที่เราสื่อสารความหมายของเราให้กับจักรวาล การเขียนที่สร้างความสันตะเพื่อนจะ
ไม่หายไปไหน ไม่เหมือนกับเห็นคนแต่งตัวสวย ไม่นานก็เลือนหายเป็นความทรงจำ

ผมค้นพบว่า การสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากความเจ็บปวด คนที่ใช้ชีวิตอย่างไม่สงบจะเขียนงานที่ดีไม่ได้
ต่อให้คุณยุ่งแค่ไหน ช่างในต้องสงบเสียก่อน จึงจะเขียนงานออกมาได้

เคล็ดลับสู่ความสงบทำได้ไม่ยาก กล่าวคือ ทำชีวิตให้เรียบง่าย คุณต้องตัดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นออกจาก
ชีวิต ถึงจะทำให้กระบวนการคิดและการอ่านดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง หากชีวิตไม่เรียบง่ายและไม่สงบแล้ว
งานสร้างสรรค์ย่อมไม่เกิด

งานเขียนของผมเกิดขึ้นมาจากความสงบ เมื่อจิตข้างในสงบแล้ว แล้วเราก็สามารถสร้างสรรค์หรือ
เผยอะไรบางอย่างจากส่วนลึกของเราออกมาได้ ในแง่นี้ ผมไม่ประนีประนอม ผมไม่ยอมเขียนเพื่อการรับจ้างหรือ
การรับใช้เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นตัวเงิน จริงๆแล้ว นักเขียนเป็นอาชีพที่โหดร้าย ผลตอบแทนต่ำมาก พอผมถึงขั้น
หนึ่ง ก็รู้สึกว้าวุ่นใจ ผมไม่เอาเงิน ผลตอบแทนไม่สนใจแล้ว เขียนให้ฟรีก็ได้ ชีวิตนี้ยกให้ก็ได้ ตายยังไม่กลัวเลย จะไปกลัว
อะไรกับความยากจน ก็รอดมาได้

ผมเขียนหนังสือแบบศิลปิน คือไม่สนใจผลตอบแทน ไม่สนใจแม้กระทั่งผลตอบแทนจากสังคม เราเขียนเพราะเราอยากเขียน ผมไม่รู้สึกรู้ว่ากูไม่เอากับมันแล้ว ผมก็เป็นอิสระ พ้นจากแรงกดดันของกระแส ผมเลยสามารถเขียนได้ แล้วมันนี่ คือเราเขียนสิ่งที่อยากเขียนออกมา โดยที่ไม่ถูกแรงกดดันจากอะไรทั้งสิ้น

จิตใจสูงส่ง

การเขียนที่เขียนออกมาจากความสงบงั้นนี้ ต้องไม่พิมพ์ ต้องเขียนด้วยปากกา ผมเขียนต้นฉบับด้วยลายมือ เราารู้สึกว่าเป็น artist ถ้าคุณใช้พิมพ์ ไม่ว่าจะเร็วแค่ไหน ก็อยู่อย่างนั้น ไม่ต่างจากการตัดปะ แล้วก็หายไป ถ้างานอยู่ในไฟล์คอมพิวเตอร์ เราจะไม่รู้สึกว่าเป็นนักเขียน ถ้าอยากเป็นนักเขียน ให้จับปากกา จะได้สมาธิ ต้องใช้น้ำอดน้ำทน ผมพบว่า ในการพิมพ์ ช่องว่างระหว่างความคิดกับมือที่พิมพ์จะไม่กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว

ผมเคยมีปากกาทองด้ามหนึ่ง ซึ่งชอบมาก เคยใช้เขียนมุขฮาชิ และมังงะจักรวาล แต่ต่อมาถูกขโมยไปแล้วในธรรมศาสตร์นี่ละ พอปากกาด้ามนั้นหายไป ผมก็ไม่คิดจะหาปากกาด้ามอื่น ตอนนี้ ผมใช้ปากกาแบบเดียวกับที่สถาปนิกใช้ เขียนได้ประมาณ 30 หน้าก็ทิ้งไป ตอนนี้นำไปบร๊อยแท่งแล้ว

ก่อนจะเขียนหนังสือ ผมต้องนอนกลางวันก่อน เพื่อให้สมองแจ่มใส การนอนกลางวันทำให้หนึ่งวันของเราเท่ากับสองสามวันของคนอื่น เพราะทำให้เราสด ถ้าไม่สด ผมเขียนงานออกมาไม่ได้ พอตื่น ก็จับน้ำชาที่นี้พอมานั่งปากกาจะเกิดความรู้สึกเหมือนกับว่าครึ่งหนึ่งของสิ่งที่จะเขียนอยู่ในสมองเราแล้ว โดยเฉพาะหัวข้อและเค้าโครง

นอกจากนั้น ควรทำงานในที่ประจำ นั่งเขียนที่โต๊ะตัวเดิม ไม่ควรเปลี่ยน เพราะจะมีสนามพลัง (energy field) อยู่ การใช้ที่ซ้ำๆ ในการเขียนหนังสือเหมือนกับมี login พอดคุณใส่ password บ๊ีบ เข้ามาแล้วจะมีอะไรบางอย่างนำปากกาเราไป เหมือน auto-writing แต่การทำแบบนี้ต้องครบวงจร คือต้องใช้ชีวิตที่เรียบง่ายและสร้างสรรค์

การเขียนหนังสือต้องเขียนด้วยจิตใจสูงส่ง (higher mind) หากเขียนด้วยจิตใจสามัญจะติดขัด เพราะจิตใจสามัญจะฟุ้งซ่าน จิตใจสูงส่งคือความคิดสูงส่ง คุณต้องมีความคิดสูงส่งอยู่ในตัวเองก่อนจึงจะเขียนงานที่ดีออกมาได้ และถ้าจะให้เหนือกว่าขั้นนี้ คุณต้องมีจิตใจกระจ่าง จิตใจกระจ่างเป็นเรื่องของความสว่างโล่งทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นผลผลิตของการฝึกฝน

ถ้าถามว่าจะมีจิตใจสูงส่งได้อย่างไร ก็ต้องเริ่มต้นจากการอ่านหนังสือที่มีความคิดสูงส่งเสียก่อน อ่านให้มากจนกระทั่งหนังสือเหล่านี้ซึมซับเข้าไปจนถึงไขกระดูก เข้าไปเป็นเลือดเนื้อ หล่อหลอมกระบวนทัศน์ของเรา ถ้าอ่านหนังสือไร้สาระมากๆ ความไร้สาระก็ครอบงำคุณ เหมือนกับคุณดูทีวีน้ำเน่า

วิถีแห่งอักษร

ถ้าคนเราไม่ใช้ชีวิตอย่างซิมเซาหรือขาดความกระตือรือร้นแล้ว มันจะนำไปสู่วิถีหนังสือ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าคุณชอบเรื่องอาหาร ชอบกินขนม อย่าเสพแค่ขนม แต่ต้องถามว่าขนมนี้มีที่มาอย่างไร ต้องไปอ่านประวัติศาสตร์อาหาร ประวัติศาสตร์ขนม ช่วงหนึ่งของชีวิต ผมตกอับต้องไปล้างจานส่งเสียพ่อแม่อยู่หนึ่งปีครึ่ง ในร้านอาหารสากล เราก็ไปเปิดตำราประวัติศาสตร์อาหาร มันนำเราไปสู่ด้านลึกได้ การสนใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างจริงจังจึงล้วนนำเราไปสู่องค์ความรู้

การอ่านที่มีความจำเป็นต่อวิวัฒนาการของตัวเรามีอยู่ 4 หมวด หนึ่ง เรื่องตัวตน (self) สอง เรื่องธรรมชาติ (nature) สาม เรื่องสังคม (society) และสี่ เรื่องวัฒนธรรม (culture) ในแต่ละปี เราควรอ่านหนังสือให้ครบทั้งสี่หมวดนี้ แล้วทำบันทึกสะสมไปเรื่อยๆ องค์ความรู้เหล่านี้จะนำคุณไปสู่ความสามารถในการเขียนที่หลากหลาย การอ่านที่หลากหลาย และการคิดที่หลากหลายด้วย

สิ่งที่สังคมไทยขาดมากคือการคิดที่หลากหลาย ถ้าหากสังคมไม่พัฒนาไปในทางพหุนิยมแล้ว สังคมนี้ล้มเหลวแน่นอนในทุกด้าน เพราะคนเราคิดด้านเดียวเกินไป ไม่สามารถเข้าใจวิถีคิดที่แตกต่างของคนอื่นได้ สังคมถึงแตกแยกอย่างรุนแรงขนาดนี้

เพราะฉะนั้นเราสามารถช่วยสังคมนี้ได้โดยไม่ต้องมาเคลื่อนไหวปฏิวัติให้เหนื่อยยากเหมือนสมัยคนรุ่นผม แต่เริ่มต้นด้วยการอ่านที่หลากหลาย การคิดที่หลากหลาย และการเขียนที่หลากหลาย ก็ถือว่าคุณช่วยสังคมอย่างใหญ่หลวงแล้ว

รายชื่อเอกสารสรุปการสัมมนา
(Seminar paper Series)

- หมายเลข 1 "ความยากจน แรงงาน และสวัสดิการ: โจทย์สำหรับรัฐและชุมชน"
เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2550
- หมายเลข 2 "มาตรการ 18 ธันวาคม, Capital Controls และเศรษฐกิจไทย"
เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2550
- หมายเลข 3 "แปรรูป กฟผ. แบบของไทย...มีอะไรน่าเป็นห่วง?"
เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2548
- หมายเลข 4 "เขียนทำไม? เขียนอย่างไร?"
เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2550

